

Dokazi i dokazivanje

Kriminalistički aspekt

Opšte napomene

- Dokaz – *utvrđena, konstatovana relevantna veza među procesima koji su direktno ili indirektno uticali na nastanak KD, tragovima, predmetima i ljudima*
- Posmatrano sa gnoseološke (spoznajne) strane: dokazi – sve promene u sredini pripremanja, izvršenja, prikrivanja i uživanja plodova KD koje su u relevantnoj vezi sa delom
- Npr. nije svaki otisak prsta na nožu dokaz; da bi postao – mora da bude povezan sa izvršenjem ubistva primenom konkretnog hladnog oružja
- Dokaz – samo ona činjenica koja je iznutra povezana sa KD
- Dokaz ne može stvoriti organ krivičnog postupka svojom procesnom radnjom; njega prouzrokuje samo izvršenje KD u procesu uzajamnog delovanja, uzajamne veze između učinioca, sredstva izvršenja, objekta napada, lica mesta

- Organ krivičnog postupka samo konstatuje postojanje te veze u postupku propisanom zakonom – na osnovu promena koje su odražene na nosiocima kriminalističke informacije (signalima)
- Sa tog aspekta (kriminalističke informacije) : dokaz – materijalna ili psihička promena nastala u vezi sa izvršenjem KD koja u sebi nosi informaciju o KD, učiniocu i drugim krivičnopravnim relevantnim činjenicama, fiksirana u formi i na način propisan ZKP- om i od strane ovlašćenog subjekta (po tom zakoniku)
- *Dokazni izvor* (izvor dokaza) – nosilac dokazne informacije; može da bude:
 - materijalne (trag, predmet KD) ili
 - psihičke prirode (svedok koji se u stanju da saopšti svoja opažanja u vezi sa KD –om)
- Dokazna radnja, odnosno *dokazno sredstvo* (tako je nazivaju procesualisti) – procesna radnja preduzeta u skladu sa ZKP- om, od strane ovlašćenog subjekta sa ciljem utvrđivanja dokazne informacije i njenim fiksiranjem

▪ **Dokazne radnje su:**

1. Pretresanje stana, stvari i lica
2. Privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi
3. Postupanje sa sumnjivim stvarima
4. Saslušanje okrivljenog
5. Saslušanje svedoka
6. Uviđaj i rekonstrukcija
7. Veštačenje
8. Audio i vizuelni snimci
9. Mere tajnog nadzora

▪ **Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG br. 57/09 , 49/10 , 47/14 - US, 2/15 - US, 35/15 , 58/15 - dr. zakon, 28/18 - US)**

- *Dokazivanje* (ostvaruje se sprovođenjem dokaznih radnji) – proces izvođenja dokaza, tj. predstavljanja njihovog sadržaja u formi i na način propisan ZKP- om i fiksiranjem izvedenog sadržaja (na način dozvoljen ZKP- om) radi čuvanja od uništenja, menjanja i zaboravljanja
- U *predmet dokazivanja* ulaze krivičnopravne i krivičnoprocesne relevantne činjenice koje podležu dokazivanju (odlučne činjenice) kako bi se mogla doneti ispravna (istinita) sudska odluka (npr. presuda)
- Odlučne, pravno relevantne činjenice koje sačinjavaju predmet dokazivanja – utvrđuju se (dokazuju) pomoću dokaznih činjenica (dokaza)
- Npr. vinost (krivica) učinioca (direktni umišljaj) u konkretnom slučaju: dokazivan je izjavom svedoka koji je čuo pretnju upućenu žrtvi: “ubiću te!”
- Pored odlučnih činjenica (onih koje treba dokazati); dokaznih činjenica ili dokaza (činjenica pomoću kojih se dokazuje postojanje odlučnih činjenica) – postoje i pomoćne činjenice

- *Pomoćne činjenice* ili neutralni komparativni uzorci (ili komparativni uzorci) – reprezentativni materijalni objekti neutralnog, nesumnjivog porekla (nisu nastali u procesu izvršenja KD i uzeti su od poznatog lica ili objekta koji služi za identifikaciju), koji se u procesu identifikacije upotrebljavaju metodom komparacije radi utvrđivanja identiteta odnosno grupne pripadnosti traženog (identificirajućeg) objekta
- Npr. u stanu u kome je izvršena provalna krađa pronađen je otisak prsta nepoznatog lica; pronađeni otisak upoređuje se sa otiscima osumnjičenih lica i sa otiscima registrovanih provalnika (u kriminalističkoj daktiloskopskoj zbirci) radi dolaska do izvršioca
- Ovi otisci – predstavljaju neutralni komparativni uzorci
- Kriminalistika istražuje optimalne načine:
 - ❖ utvrđivanja (dokazivanja) odlučnih činjenica,
 - ❖ rada sa dokazima i
 - ❖ neutralnim komparativnim uzorcima

Podela dokaza značajnih za kriminalistiku

- Postoje klasifikacije dokaza posebno značajne za kriminalistiku – ukazuju na različitu prirodu pojedinih izvora dokaznih informacija; u zavisnosti od nje uslovljena je i kriminalistička delatnost (u bitnoj meri): otkrivanja, fiksiranja i vrednovanja
- Kriterijum: *priroda izvora dokaznih informacija* ⇒ podela: personalni (lični) i stvarni (materijalni) dokazi
- **Personalni dokazi** – nastaju kao rezultat opažanja i psihičkog preživljavanja lica koja su bila u kontaktu sa izvršenjem KD (svedoci, oštećeni – posebna kategorija svedoka, okrivljeni)
 - Dokazne informacije – uzimaju se dobijanjem iskaza ovih lica
 - Problemi: opažanja, zapamćivanja i zaboravljanja
 - Taktika dobijanja istinitog iskaza – bavi se kriminalistička taktika i sudska psihologija

- **Stvarni (materijalni) dokazi** – nastaju u vezi sa izvršenjem KD u procesu međusobnog delovanja materijalnih objekata ili međusobnog delovanja izvršioca i žrtve ili izvršioca i materijalnih objekata; dolazi do prenosa kriminalističkih informacija sa jednih na druge
 - Problematika: nastanka, otkrivanja, fiksiranja, veštačenja materijalnih nosilaca dokaznih informacija – bavi se kriminalistička tehnika (trasologija)
- Kriterijum: da li se pred sudom, u procesu dokazivanja nalazi nosilac dokazne informacije (signal) koji je odrazio kriminalističku informaciju prilikom izvršenja dela ili surogat njegova zamena na kojoj je sačuvana kriminalistička dokazna informacija fiksirana nakon izvršenja dela zato što je originalni nosilac nedostupan ⇒ podela: originarni i izvedeni dokazi
- **Originarni dokazi** – nosioci dokazne informacije (pravilo); pred sudom treba da figuriraju upravo oni nosioci dokazne informacije nastali prilikom izvršenja KD i u vezi sa njim
 - U pravom smislu reči originarni izvor dokaza

- **Izvedeni dokazi** – *kopija dokazne informacije*, formirane prilikom izvršenja KD i u funkciji njegovog izvršenja
 - Nužno zlo; koriste se u situacijama kada se na drugi način ne može sačuvati originalna dokazna informacija od propadanja
- Npr. odražen trag obuće u snegu, blatu, mokroj zemlji, otisak prsta koji je ostao na nameštaju u prostoriji u kojoj je izvršena provalna krađa da bi se sačuvali od uništenja moraju se odlivati (mulažirati) a otisak prsta preneti na daktiloskopsku foliju pa potom uporediti sa neutralnim komparativnim uzorcima uzetim od sumnjivih lica
- Mulažirani (odliveni) otisci obuće uzeti sa snega ili mokre zemlje, fiksirani otisak prsta na daktiloskopskoj foliji ili fotografisa otisak prsta – izvedeni dokazi zato što su odrazili i trajno obezbedili kriminalističku informaciju sa originalnog nosioca jer se originalna informacija kratko vreme nakon izvršenja dela zauvek gubi

- Zadatak kriminalistike: da razvija metode najkvalitetnijeg prenosa originalne dokazne informacije na kopiju, surogat s obzirom na to da uvek postoji opasnost nekvalitetnog fiksiranja originalnog traga pa samim tim i gubitak dokazne informacije
- Kriterijum: značanje veze koja postoji između dokaza i odlučne činjenice tj. činjenice koju treba dokazati ⇒ podela: neposredni i posredni (indicijalni) dokazi
- **Neposredni dokazi** – jednoznačni; o njihovom odnosu sa odlučnom činjenicom odnosno o njihovom značenju ne može planirati više verzija
 - Npr. Izjava svedoka očevica koji navodi da je video radnju izvršenja KD (kako je okrivljeni zabo nož u grudi oštećenom) – jednoznačna, o njenom značenju ne mogu se postavljati verzije
 - Pronalaženje otiska prsta sa unutrašnje strane provaljene kase za koji je utvrđeno da pripada licu koje nema nikakav legalni pristup kasi – jednoznačna činjenica (neposredan dokaz) ⇒ može da znači da je nastao upravo i jedino prilikom izvršenja provalne krađe

- Ne mogu se planirati verzije o njihovom značenju ali se moraju planirati verzije o njihovoj istinitosti (da li svedok očevidač govori istinu, da li laže ili je u zabludi; da li je pronađen otisak prsta možda falsifikovan)

■ **Posredni ili indicijalni dokazi** – višeznačni \Rightarrow o njihovom odnosu sa odlučnom činjenicom uvek se mora planirati više verzija, odnosno moraju se planirati i proveravati verzije o svakom od mogućih značenja

- Izjava svedoka koji navodi da je video okrivljenog kako trčeći napušta mesto izvršenja KD može se tumačiti na više načina: stvarno izvršio KD; uplašio se da će sumnja pasti na njega, mada nije kriv, hteo da se što pre udalji; nema nikakve veze sa KD- om
- Otisak prsta u prostoriji u kojoj je izvršena provalna krađa najčešće se može tumačiti na više načina: nastao prilikom izvršenja krađe; nije ni u kakvoj vezi sa krađom)
- Proces dokazivanja – duži nego kod neposrednog dokaza
- Moraju se planirati verzije o njegovom značenju i (isto kao kod neposrednog) verzije o njegovoj istinitosti (da li je indicijalni dokaz istinit ili lažan)